

stoppnato

[www/stoppnato.no](http://www.stoppnato.no)

Stopp NATO

Notat fra Stopp NATO Analyse

2022

5. November

Notat

NATOs rolle og krigen i Ukraina

Notat basert på en innledning 5. november 2022

Forfatter: Geir Hem

NATO og krigen i Ukraina

Notat basert på en innledning 5. november 2022

En «Stopp NATO analyse», 5. november 2023

Forfattere: Geir Hem

Innholdsliste

Innledning.....	3
Demokratiets forpost og forsvarer.....	5
NATO har hatt en praksis med kriger og folkerettsbrudd.....	5
NATOs strategier.....	7
Del 2 – Krigen i Ukraina og NATO.....	9
Litt mer konkret om hva som skjedde før 24. februar.....	9
Russland fra venn til fiende.....	10
To dokumenter som setter scenen fra USA.....	10
Løpende militær opprustning.....	11
Så litt ferskvare.....	12
Russland med egen agenda.....	12
Vi er inne i en militariserings-periode – på flere fronter.....	14
Del 3. Rommet for NATO-kritikk i dag.....	15
Det er en viktig sammenheng mellom frihet og selvstendighet.....	15
Mange fikk seg en overraskelse ved Russlands angrep 24. februar.....	15
Det kritiske rommet snevres inn på flere måter.....	16
Skaper NATO fred – og sikkerhet?.....	16
Forandre NATO innenfra.....	17
Vi er inne i en fase med muligheter for krigseskalering.....	17
Til slutt – et viktig vedlegg.....	19

Innledning

Når det skal snakkes om krig er det greit å si noe om årsaker. Jeg kommer ikke med noe hokusfokus – men likevel.

- Geopolitikk er ikke en spillteoretisk lek, men er uttrykk for maktpolitisk styrke og posisjonering
- Maktforhold og maktkamp har grunnlag i økonomiske interesser og rammebetingelser for økonomiske- og maktpolitisk styringssystemer

Et løpende krav om økonomisk vekst, og medfølgende kontrollbehov. Her ligger en motor for mange kriger i vår tid.

Konkurrenters styrke og vekstbehov vil variere over tid, noe som fører til periodevis kamp om behov for endringer i rammebetingelser og «innflytelsessfærer». I en situasjon hvor det er lite urørt mark, må vekst og nye kontrollbehov ofte gå på bekostning av andres. Det er selvsagt flere historiske og sosiale parametre som spiller inn - inkludert klasseforhold i de ulike statene og internasjonale avhengigheter.

På et vis skjedde det et frislipp av gammel imperial kontroll ved oppløsning av Sovjetunionen. USA/vesten har ikke blitt ferdig med å fordøye hele Ukraina-kakestykket og Russland er nå sterke nok til å prøve seg – samtidig som de oppfatter NATO/Vestens ekspansjon som begrensende og truende for sin egne imperiale sikkerhet. Russland fører en folkerettsstridig angrepskrig, men situasjonen er preget av at det er flere som er sultne.

For å forstå NATOs rolle, knyttet til krigen i Ukraina – og generelt – er det lurt å plassere NATO innenfor den overordnede sikkerhetsarkitekturen og de krigs-motoriske kreftene. Jeg gjør dette fordi jeg mener det gir sentrale elementer i forståelsen av hva som skjer, og for å ha et best mulig grunnlag for holdninger til NATO. Men også fordi et sånt perspektiv veldig ofte drukner i rent forsvarsfaglige debatter.

Jeg vil prøve å puste utenfor den NATO-lufta som råder. Det gjøres altfor sjelden.

Jeg hevder at NATO ikke er og har aldri vært en forsvarsallianse for små staters staters frihet og uavhengighet. NATO har heller ikke begått feil – i det store bildet. Har noen forresten hørt at NATO selv noen gang har innrømmet feil – det er vel heller en gjenganger i deres egen fortelling at de er en sammenhengene suksesshistorie. NATO er heller ikke et slags mini FN –

som forsvaret demokrati og frihet. Det er et redskap i det maktpolitiske spillet om kontroll og innflytelse.

Får å skjønne hva barnet slekter på, er det lurt å se på foreldre og fødsel. Byggverket startet ved fordeling av kortene etter 2-verdenskrig med Trumandoktrinen, koblet til Marshallhjelpen og Jaltakonferansen. Hastings Lionel Ismay, NATOs første generalsekretær, sa om hensikten med NATO: «Holde russerne ute, amerikanere inne og tyskerne nede».

Når flere vektlegger NATO som en 'forsvarallianse' knyttet til territoriell beskyttelse gjennom artikkel 5., så vil jeg hevde at den artikkelen er en del av et rammeverk for å sikre egen makt og kontroll – Noe også bruk av art.5. i praksis har vist.

NATO har utviklet seg over tid til **både et politisk og militært samarbeid** med flere funksjoner.

Bl.a.:

1. Et redskap overfor enkeltstater for å sikre og oppfylle sin vekstvang med muligheter for utbytting og verdiskaping på nye områder
2. Et maktredskap mot uavhengige stater og folks nasjonale selvstendighet og uavhengighet – når de truer sitt stormaktsorienterte styresett
3. Et redskap for å sikre konkurransebetingelsene – rule-of-order – som et vestlig konkurransebasert rammeverk. Fra NATO uttrykt som kamp mot «systemiske rivaler»
4. Et redskap i den konkrete pågående imperialistiske rivaliseringen
5. Et redskap for å hindre at andre kommer under innflytelse av eller støtter konkurrenter – samtidig som det skal gis rom for ønsker om egen ekspansjon
6. Et redskap for å sikre stabilitet, og sin ideologiske og politiske makt og oppslutning – både i nærområder og internt i de enkelte land.

NATO er i praksis et USA-ledet multistatlig instrument – basert på et økonomisk interessefellesskap

Demokratiets forpost og forsvarer

Når NATO framstiller seg som **demokratiets forpost og forsvarer av gode verdier**, kan det være lurt å minne om noen forhold.

Land som Portugal og Frankrike hadde kolonier da de ble med i NATO. Noen husker kanskje Salazar som ledet Portugals regjeringen fra 1932 til 1968. Portugal hadde en fascistisk regjering fram til Nellikrevolusjonen i 1974. Men dette hindret ikke på noe vis at Portugal ble NATO-medlem fra starten i 1949. Et land som aktivt deltok på Franco side i borgerkrigen i Spania. Jeg kan også minne om NATOs 'backstaget' kuppet i Hellas i 1967. Et kupp som med CIA støtte ble gjennomført etter en NATO-manual kalt «Prometeus- planen».

Husk også NATOs forhold til fascistisk utvikling i Tyrkia 1960 og autoritære tendenser i dag – begrunnet med 'legitime sikkerhetstiltak'. I dag holdes Orbán i Ungarn inne i NATO-varmen. NATO har mange tvilsomme samarbeidsland. Flere enn de utenfor NATO bør se seg i speilet.

I dag presses Sverige i NATO-samholdets navn, til å ta avstand fra kurdiske organisasjoner som har ofret livet i kampen mot IS. Det som skjer kan også oppfattes som en legitimering av NATO-landet Tyrkias angrep mot de kurdiske områdene i Syria. Faktisk er det sann at folk må stå opp som forsvarere av demokratiske verdier mot NATO – enten de angripes av autoritære regimer med NATO-backing eller de selges ut i møte med krav fra diktatorer.

NATO har hatt en praksis med kriger og folkerettsbrudd

Eksemplene på USA/vestens/NATOs tidligere og pågående urettferdige kriger og virusspredning er flere. Cecilie Hellestveit viser til at makt går foran rett. NATO/USAs praksis har gode eksempler. Russland har hatt en god læremester.

Noen framhever vestlige demokratier som spesielt fredelige, og vestlige liberale demokratier nærmest som en forutsetning for fredelig sameksistens. Her vil jeg peke på at disse nettopp i stor grad har hatt styrke og kontroll (og relativ ro) ut i fra tidligere kriger og hvordan kart er tegnet. De er også ofte inkludert - direkte eller indirekte - i kriger andre steder, eller lokale/regionale kriger kan ses på som følgeskriger. Vi kjenner også til at «i demokratiets navn» er det ført flere aggressive kriger.

En liten kommentar her om **det endrete sikkerhetspolitiske landskapet**

Vi er inne i et sikkerhetspolitisk skifte. Det har utviklet seg over tid, i lys av turbulens i gamle styringssystemer og endring i styrkeforhold. I sammenhengen hører med at:

- NATO har – som sagt – aldri vært et fredsinstrument.
- Det har ikke vært fred i verden eller i Europa før 2014. Krigen i Jugoslavia er et relevant eksempel – på mange måter - og det har også vært nok av krigseksport og aktive krigsdeltakere fra vesten og NATO-land til andre deler i verden.

Perioder med varierende krigføring – som det jo er - speiler også i hvor stor grad det er stabilitet i eksisterende maktfordeling. Noe som endrer seg over tid.

Når det sies at det er et nytt etterkrigs-skille med krig i Europa i dag, så skyldes det at det pågår en territoriell krig - i Europa. Europa blir mer lik resten av verden.

Men samtidig: Det er ikke endring i tiår med «den sterkestes rett». Det er ikke en endring med en ny «rettsorden» eller for den saks skyld «krigsorden» - selv om nye krigslinjer er blitt mer synlig i Europa. Russland og Kina truer ikke en stormaktstyrt rettsorden. De er en del av det samme imperialistiske styresette (om enn i en annen form), og vil bare ha sin del av kaka. Putins retorikk om å gjenreise Russland som en stormakt – er analogt med Trumps «make America great again» og Bidens fokus på å styrke vestens/egen internasjonale orden. Den som skjer er at maktforhold og posisjonering er i turbulens og endring.

NATOs strategier

NATO tilpasser sine strategier til sin rolle som systemforvalter

Jeg pleier å si at NATO er et redskap i en «systemforvaltning» – for USA/vestens produksjonssystem, konkurransebetingelser og ekspansjon – og er et maktpolitisk uttrykk for dette.

- NATO har USA i førerretet, men det er periodiske taktiske motsetninger grunnet kapitalens ulike nasjonale/statlige røtter og ulike økonomiske avhengigheter og geopolitiske plassering - ref EU militærpolitiske autonomi-utspill til tider, et mangfold av bi- og flernasjonale militærallianser og Tyrkia og Indias spill på flere hester i disse dager.
- Ut ifra endring i konkurranseforholdene – og for å håndtere indre motsetninger -, som de selv sier, å vise «sin relevans» og styrke samholdet, - endrer NATO periodisk sine strategier og fiendebilder.
- Strategiene endres også i forhold til andre endringer i omgivelsene. Endringer i geopolitisk styrkeforhold er en sak. Men motsetningen mellom styring og kontroll og fri konkurranse slår også inn. Strømpriser og tilgang til energi. Håndtering av klima- og miljøproblemer. Infrastruktur-avhengigheter. På en måte kommer markedsliberalismens vekst og utvidelsesbehov i motsetning til en utviklingen med en sterkere konkurranse og kontrollbehov. Kinas uttalte strategiske skifte fra «muligheter til konkurranse» uttrykker et sånt skifte. Fra fri konkurranse og frihandelsavtaler ser vi handelskriger og proteksjonistiske tiltak – som knyttes opp til sikkerhetsdimensjonen etter som konkurransen skjerpes. Samfunnsmessige avhengigheter, som skjer parallelt med globaliseringen, kan undergrave total fri-flyt prinsipper. Ulike proteksjonistiske tendenser – skaper både grunnlag for uenigheter innad, men også behov for strategiske endringer.

Jeg vil hevde at NATOs strategiske konsepter tydelig speiler NATOs funksjon. som uttrykk, og redskap, for en vestlig markedsliberal vekst-tvang, og endring i konkurransesituasjonen - økonomisk og maktpolitisk.

Ta:

- NATOs Out-of-area strategi – Det betyr at NATO påberoper seg rett til å ha hele verden som skytefelt. Dette ble tatt inn i det strategiske konseptet fra 1991. NATOs fundament med «å holde Russland ut» manglet legitimitet etter Sovjetunionens oppløsning. Det ble

erstattet med en omskriving av Descartes til «Jeg intervensjoner derfor eksisterer jeg». Ja det hadde indremedisinsk virkning. Men jeg vil peke på en annen årsak – at strategien er knyttet til globalisering av markedsøkonomien – og globalt maktpolitisk interesse-utvidelse i en verden med internasjonal konkurranse. - Konsekvens: økt scope for folkerettsbrudd og aggressiv krigføring, og økt spenning

TA:

- NATOs Strategisk offensiv og ekspansjon i Øst-Europa – Årsak: benytte mulighetsrommet etter Sovjetunionens sammenbrudd - for egen ekspansjon til markeder og utbytting – og maktposisjonering – kakespising - vis a vis Russland. - Konsekvens økt spenning.
- Som igjen – parallelt med endringer og turbulens i internasjonale økonomiske og politiske styrkeforhold - har ført til: En strategi med mer direkte definering av Russland og Kina som truende og at de defineres som «systemiske» rivaler og at At NATO nå trekker fram Kina-trussel som viktig også for Nord-Atlanteren/NATO. Det siste – også en opplagt følge av USAs prioritering.

Andre strategiske pinner er:

- NATO adresser såkalt «krisehåndtering» og «stabilitetsfremmende tiltak» internt og i nærområder – ofte hengt opp i kamp mot terrorister (som de selv definerer). Dette er ikke en ny strategi, men lurt å minne om.
- Globaliseringen har ikke jordiske grenser. NATO posisjonerer seg, og har tatt inn over seg, at «Verdensrommet er en kamparena» - NATO følger også her i USA fotspor og oppretter eget krigsdomene for space.
- De siste NATO-strategiene uttrykker et mer offensivt forsvar for NATOs atomvåpenparaply og en senket terskelen for bruk. Det er ikke NATO selv som har atomvåpen. De enkelte land må bidra inn i potten. Men i NATOs kollektive uttrykte strategi er det vedtatt førsteskuddsrett med atomvåpen. Og alle land pålegges - i rammen for et kollektivt militært teknisk samarbeid - å ta ansvar for å sikre atomvåpen-klar infrastruktur. I dag ser vi at Sverige og Finland aktivt trekkes inn i NATOs atomparaply. Finlands statsminister har uttrykt at de i prinsippet ikke vil sperre for atomvåpen i landet. NATO uttrykker tydelig motstand mot FNs atomvåpenforbud – nå følger både Sverige og Finland lojalt opp og vil ikke slutte opp om FN-flertalls-landenes støtte til en forbudslinje.

- Infrastruktur, økonomi og teknologi adresseres mer – med press på medlemslandene når det gjelder avtaler, handel, og utenrikspolitisk styring generelt. Den «politiske dimensjonen» må styrkes sier NATO – i overensstemmelse med USAs økonomiske og politiske prioriteringer.

Etter drahjelp fra Russland, vedtok NATO-toppmøtet i juni i Madrid i år– at det ikke holder med avskrekking, men at full militariseringen – også posisjonering for konvensjonell territoriell krigføring - må skyte fart. NATO har tradisjonelt ikke hatt mange stående styrker, men har vært basert på at medlemslandene skulle trå til når det trengs. Nå har de som foreløpig mål å ha 300 000 soldater fast under NATO-kommando i Europa. Det bygges opp et permanent førstelinje forsvar mer tettere opp til randsonen mot Russland.

Del 2 – Krigen i Ukraina og NATO

Litt mer konkret om hva som skjedde før 24. februar

Det er viktig å se de indre drivkreftene for økt spenning. USA representerer **et nav i vestens konkurransebetingelser** – knyttet til produksjons- og verdikjeder, investeringer og handel – og rammene knyttet til finans, valuta og betalingssystemer. Det er medfølgende verdsett, et maktpolitisk internasjonalt styresett og rule-of-order knyttet til dette, som gjelder – og som også uttrykkes gjennom NATO.

NATO/Vesten/USA utnyttet mulighetsrommet etter Sovjetunionens sammenbrudd.

Det var i perioder etter 1990/91 flere diskusjon om, betingelser og maktorden knyttet til konkrete avtaler – f.eks. rundt samlingen av Tyskland. Her har det i etterkant blitt fremmet syn om at det var en gyllen sjanse til å et bredere NATO og et snillere NATO. NATO kunne ev. lagt ned seg selv. Og at NATO ekspansjon var feil og provokativ – og forspilte muligheter.

Mitt syn er at dette lett går over i spekulasjoner og ikke ser NATO og imperialismens vesen – som jeg har vært inne på. Da Russland lå nede for telling, hadde jo vesten en gyllen mulighet for sin ekspansjon under tøværs-paraplyen – uten for store russiske protester. En sjanse de selvsagt benyttet.

Jeg har ikke illusjoner om et snillere NATO. Men også motsatt. Å ta for gitt at Russland ville sittet mer stille i båten hvis NATO hadde vært mer tilbaketrent – kan tilsvarende dekke over

Russlands egen vekst- og kontroll-trang. Likevel kan internasjonalt press og henvisning til FNs rammeverk om ikke å starte kriger, og å arbeide for å få slutt på kriger – virke som støtdemper for at stormakters spenningsforhold får krigersk uttrykk. Spenningsforhold har potensialer for kriger, men konkrete krigsutbrudd kan stoppes og utsettes.

Vesten visste, som dere kjenner, å gripe sjansen. Fra starten med 12 land er det i dag 30 medlemsland – og flere er på vei.

Russland fra venn til fiende

Noen uttrykte i en periode, at det kunne være lurt å få Russland selv inn i NATO-favnen. I 1997 undertegnet NATO og Russland en avtale om «gjensidige relasjoner, samarbeid og sikkerhet», og opprettet «NATO Russlands faste fellestråd». I 2002 ble dette oppgradert til «NATO-Russland-rådet» (NRC). I NATOs strategiske konseptet i 2010, opprettholder de er ønske om «strategisk partnerskap» med Russland.

Ettersom Russland 'begannte å snakke igjen' kom det flere og flere utsagn fra vestlig hold om å hindre og svekke Russland som konkurrerende maktsenter. Og disse ble møtt med motsvar fra russisk side - om at NATO utvider sitt maktsenter farlig nær Russland, og at det er en rød linje. NATOs bombing i Jugoslavia/Serbia i 1999 satt et støkk – og inngikk i russiske lærebøker.

NATO-utvidelsen i 1997 og med klar løpebane for flere, ble ikke sett på med blide øyne i Russlands maktelite. De så svekkelse i sitt eget potensiale, og kunne spille på historiske erfaringer.

Trykket for å få Ukraina og Georgia inn i NATO – sammen med at Russland gikk opp i knestående og viste muskler i tidligere sovjet-republikker – øker trykket.

To dokumenter som setter scenen fra USA

Med utviklingen og økende spenning oppdateres ulike militære strategier - med viktigheten av sikkerhetspolitisk kontroll og militære posisjoneringer – knyttet opp mot næringsinteresser.

Det er et par amerikanske dokumenter og vedtak som godt belyser punkter i denne sammenhengen.

«**Freedom Support Act of 1992**» (Freedom for Russia and Emerging Eurasian Democracies and Open Markets Support Act). Denne gjaldt koordinering opp mot tidligere sovjet stater som nå var uavhengige. Her uttrykkes klare målsettinger – sitat:

«Skape privat virksomhet og frie markedssystemer basert på prinsippet om privat eierskap til eiendom; fremme handel og investeringer; fremme markedsbaserte mekanismer»

Presidenten oppfordres til: *«Å etablere amerikanske forretningsentre i de uavhengige statene der presidenten fastslår at slike sentre kan være kostnadseffektive når det gjelder å fremme amerikanske økonomiske interesser og i å etablere kommersielle partnerskap mellom USA og de uavhengige statene.»*

Det andre dokumentet er **«The Silk Road Strategy Act»** fra 1999. Der heter det bl.a. at Kongressen gjør følgende funn:

«Utviklingen av åpne markedsøkonomier og åpne demokratiske systemer i landene i Sør-Kaukasus og Sentral-Asia vil gi positive intensiver for internasjonale private investeringer, økt handel og andre former for kommersielle interaksjoner med resten av verden».

«USAs utenrikspolitikk og internasjonal bistand bør være smalt målrettet for å støtte (bl.a...) frimarkedspolitikk, menneskerettigheter og regional økonomisk integrasjon i landene i Sør-Kaukasus og Sentral-Asia.»

Senere debatter og vedtak har delvis kritisert disse strategidokumentene. Men fokus har vært på problemer, og at de skilte mellom enkelte land på uheldig vis. Og at de ikke lykkes godt nok.

Merk i sammenhengen – no surprise -, at vestens markedsøkonomiske ekspansjon gjerne framstilles som demokratiske hjelpepakker.

I 2008 inviterte Bush Ukraina inn i NATO – Med snublefot fra bl.a. Tyskland/Frankrike - ble det satt på vent.

I 2014 – i lys av Krim-okkupasjonen - suspenderte NATO alt praktisk sivilt og militært samarbeid med Russland.

Russlands okkupasjon støttet nå også opp om NATOs ideologiske paraply om at de var frihetens forpost – som dekke over deres egen ekspansjon.

Løpende militær opprustning

Vi kjenner historien om modernisering av militæret i Russland på den ene siden, og med utplassering av NATO/USA missilforsvar i Romania. Med justering av NATOs kommandostrukturer og andre tiltak for å styrke sin militær operasjonalitet. Med stadig

økende pengestøtte, militære støttefunksjoner, trening og militært samarbeid – også med ordbruk om å gjøre land 'NATO-klare'.

I 2017 ble fire NATO-multinasjonale kampgrupper i Estland, Latvia, Litauen og Polen, operative.

1. september 2021 kom Biden- administrasjonens føringer om «Å gi Ukraina avanserte anti-tank våpen, med et robust trenings- og øvelsesprogram i samsvar med Ukrainas status som NATO Enhanced Capability Partner». USA-Ukraines strategiske forsvars- og sikkerhetssamarbeide skulle trappes opp.

Med Biden fulgte også justeringer i USAs strategier – med litt på og av fokus mot Russland, men mest med nedtoning av kamp mot terror og oppgradering for å sette USAs interesser og innflytelse i fokus (en forlengelse av Trump). Og selvsagt en framheving av Kina som den kommende store utfordreren.

Så litt ferskvare

Biden-Harris administrasjonen i USA offentliggjorde 12. oktober i år sin siste versjon av **USAs "Nasjonale sikkerhetsstrategi"**. Dokumentet og det tilhørende fakta-arket gir rene ord for penga! Jeg vil påstå at den strategien ganske godt støtter opp om min plassering av det som skjer innen for en imperialistisk-sikkerhets-arkitektur ramme. Her er noen smakebiter fra strategien:

- *"Nasjoner ser igjen hvorfor det aldri er en god innsats å satse mot USA"*
- *"Vi vil utnytte alle elementer av vår nasjonale makt for å utkonkurrere våre strategiske konkurrenter; takle felles utfordringer; og forme kjøreregler"*

I den imperialistiske scene-rammen som jeg skissere i starten, så er ordbruk, strategier og handlinger, veldig synlige uttrykk for ønske om egen innflytelse og kontroll, men også eskalerende spenning - knyttet til konkurransen om innflytelsessfærer.

Russland med egen agenda

Mitt tema har vært NATO. Det er den kriminelle gjengen som Norge er medlem i. Jeg kunne ha snakket mye om Russland - som prøver å reise seg fra asken. Det er nok å ta av der også. Russland viser seg jo spesielt aggressiv i Europa i dag. På et hvis utnytter Russland muligheten i et turbulent landskap – selv om de selv er i tredjedivisjon som imperialistmakt. Men Putins statsapparat og allianse med et sjikt av oligarker – en autoritær statlig politisk

styrt imperialism - ønsker rom for egen vekst, og maktkontroll, f.eks. rundt Svartehavet – fulgt opp med retorikk om å gjenreise tapte skanser.

Det er en konfrontasjon mellom USA-Russland-KINA basert på rammebetingelser/styresett og innflytelse – både over enkelte områder/regioner og i sum. Konfrontasjonen speiles både i det som kalles supermakts - dominans og kontrollsfærer – unilateralisme og multilateralisme. Kina er på mange vis hovedkonkurrenten til USA –både ad teknologi-utvikling/kontroll, økonomisk og militær styrke. Russland har liten økonomisk konkurransekraft (ref BNP). På et vis er USAs Russland trussel symbolsk knyttet til at de representerer noe annet (et alternativ til USA) – og det i seg selv er viktig å 'adressere' i tillegg til at de kan fungere som sperre for å utnytte konkrete mulighetsrom. Russland har også en del ressurser nede i verdikjeder – ref. gassproduksjon – i tillegg gjelder kamp om ulike kommunikasjon og transportveier – div. 'Sikevei-prosjekter', Svartehavet og Nord-Atlanteren osv.

'Kampen om Ukraina' kan dels dreie seg å utnytte av noen ressurser og strategisk posisjonering – Svartehavet -, men også om å sikre 'trygghet' for sine konkurransebetingelser, og hindre at andre kommer under innflytelse av eller støtter konkurrenter – samtidig som det skal gis rom for ønsker om egen ekspansjon.

Visst er vestens system sultne på omveltning også i Russland, og ønsker at sine vekstbetingelser også mer skulle gjeldene der - som tilsvarende Russland/Kina ønsker seg en verden uten USAs styringsregler og rammer. Alle sider plasserer krigen/kriger inn i et sånt bilde.

Mange sier at **USA/NATO/Vesten provoserer Russland** og at de har hatt grunn til å frykte NATOs ekspansjon. Ja, men, jeg mener at det primært er makteliten i Russland som provoseres, og deres eget rom for kontroll og innflytelse. Deres frykt dreier seg om svekkelse for deres imperiale styrke, innflytelse og muligheter. Den geopolitiske konkurransen setter sine fotspor. NATOs utvidelse og strategi – så vel som Russlands - er uttrykk for egen ekspansjonstrang og kontrollbehov – det kan være tilfelle selv om andre steder er mer attraktive rent ressursmessige pt.

I en imperial/stormaktsrivalisering ser alle parter på konkurrenten som en trussel. Når Russland 'frykter' NATOs militære kapasiteter nær sine grenser og uttrykker at «Russland er truet», så er det visse interesser og maktpolitiske sentre som trues.

Det gir ikke et grunnlag for legitimering av beveggrunner for russisk aggresjon. I et fredsperspektiv er det viktig at en imperialists 'trusselargumenter' ikke forsvarer en annens. Det svekker kamp mot egen (og all) imperialisme.

Vi er inne i en militariserings-periode – på flere fronter

Militærbudsjetter må økes - må vite. Mange har sikkert sett tall over militærbudsjetter i USA/NATO versus Russland. De er knapt sammenlignbare. Hvorfor ruster NATO og vesten da sånn opp når de er så militært overlegne?

En forklaring er at NATO og USAs vinklinger ikke har vært så mye knyttet til ressurser til konvensjonell territoriell krigføring og praktiserende artilleri og missilbruk – der kan det være et reelt behov – både offensivt og defensivt. Opprustningen kan også være knyttet til å ligge teknologisk i forkant. Men jeg tror at opprustningen og militariseringen ikke bare, og sannsynligvis i mindre grad, uttrykker behov for militær slagkraft, men fungerer både for å legitimere sine trusselbilder, og som rammeverk og maktstruktur for sin domene-kontroll og autoritet – nasjonalt og internasjonalt. USAs supermaktrolle har vært basert på økonomisk styrke og kontroll med rammebetingelser for handel, kapital, valuta og betalingssystemer, men også i lys av flere hundre militærbaser internasjonalt. Militærbudsjetter fungerer både symbolsk og praktisk til forsvar for sin «rule-of-order» sammen med den økonomiske makten. Mange land har ikke kunnet stå tilbake for USAs sanksjonsregimer i en sånn setting.

I tillegg må vi også huske at krigsindustrien har vokst til en stor næringsvirksomhet – med sine egne indre krav om ekspansjon og vekst – ikke til å kimse av.

Del 3. Rommet for NATO-kritikk i dag

Det jeg har sagt om NATOs vesen, viser etter min mening hvorfor vi bør si «Stopp NATO» og «Norge ut av NATO». NATO er ikke en forsikringsordning som gjør Norge trygt. Å delta i en militærallianse med bruk av atomvåpen med forskuddsrett – kan lett bli en selvmordspakt. NATO tilknytningen gjør at vi kan være med på å øke spenningsnivået – og øke krigsfare.

Faren for dette er også til stede om vi ikke er med i NATO. Det betyr at det er flere saker å ta opp enn forholdet til NATO, men et hovedspørsmålet er likevel om vi skal være deltaker i en imperialistisk militærallianse som selv er en trussel overfor mindre nasjoners selvstendighet. Det kan kalles en form for selvskudd.

Jeg pleier å si at det ikke gir trygghet å være med i A-gjengen for å slåss mot B-gjengen. Det er tryggest å være mot all gjengkriminalitet. Det er vel også ganske naivt å baseres norsk selvstendighet på tillitsforhold til gjenglederen USA – når/hvis de prioriterer egne interesser og er i ferd med å se mot østen.

Det er en viktig sammenheng mellom frihet og selvstendighet

De, som setter sin lit til USA, tar en stor sjanse. Hvis maktforhold og norsk politikk skulle endres i mer USA og NATO-kritisk retning. Hvordan vil USA da reagere? De vil kanskje ikke være så interessert i å komme Norge til hjelp som noen tror. Men en annen mulighet er at de vil snu kanonmunningene, og bruke sine maktmidler overfor Norge – for å sikre at vi er med i folden. Det har vi vel sett eksempler for andre steder.

Mange fikk seg en overraskelse ved Russlands angrep 24. februar

Jeg antar at også tidligere forsvarsminister Enoksen også fikk et kraftig støkk. Som en kuriositet vil jeg sitere han : «*Jeg tror det vil være uklokt å fjerne Russland som strategisk partner*». Dette sa daværende norsk forsvarsministeren i Stortingets spørretime i midten av januar – i år. Spørs om han ville gjentatt det i dag.

Når NATOs fiende viste seg å være en stor skurk – er det flere som har gått i tenkeboksen. Rommet for NATO-kritikk snevres inn. Folks trygghetsbehov – med krig i relativt nær områder – setter fokus på behov for gode forsvarsmekanismer. Så lenge oppfatningen om at NATO er et forsvarsinstrument råder, så er oppslutningen om NATO stor. NATO-kritikk utdefineres som utimelig.

På et vis skjønner jeg hvorfor NATO-motstandere møter motstand fra NATO-luftas pumpe-maskiner. Norge har deltatt i NATO/USAs bombetokter – bl.a. med slipp av 588 bomber over Libya. Vi er selv en aktiv deltaker i NATOs systemforvaltning. Ikke bare fordi vi er USA underdanig, men fordi vi selv har økonomiske interesser knyttet til det felles rammeverket - gjennom børser, finans, utenlands-investeringer fra store selskaper og oljefondet, og selve oljeproduksjon – for ikke å snakke om våpenindustrien. På et vis kan en si at Norge selv i dag er deltaker ut i fra egne økonomiske og maktpolitiske interesser.

Det kritiske rommet snevres inn på flere måter

NATO-kritikere stemples lett som gå fiendens/Putins ærend. I en nylig forskningsrapport fra FFI knyttes NATO-motstand opp til en trussel som kan «endre vårt styresett og demokrati». Det er lurt med årvåkenhet, men det er veldig tydelig at 'ytre påvirkning-scenarier» preges av et oppsett mot et egen-definert fiendebilde. Tilsvarende påvirkning fra våre erklærte venner kalles 'naturlig samarbeid'.

Selv om dagens rammer på mange måter gjør rommet for NATO-kritikk snevert og vanskelig. Så mener jeg at viktigheten av NATO-kritikk faktisk har vokst – også i lys av Ukrainakrigen. Ukrainakrigen, russisk aggresjon og NATOs ekspansjon viser jo nettopp at verden må bort fra at stormaktsrivaliseringen styrer og setter premisser.

Skaper NATO fred – og sikkerhet?

Det sies at NATO domineres av vestlige interesser og verdier, og at de må forsvares. Men hvilke «vestlige interesser»? NATOs rule-of-order er ikke FNs, ikke folkerettens, ikke frihetens interesser, ikke folks interesser.

Men, NATO, som redskap for en imperialistblokk mot andre, har, likevel en tosidig karakter når det gjelder forsvar. Selv om NATO ikke er en forsvarsallianse for små lands selvstendighet og frihet, så framstår alliansen som det – i beskyttelse mot andre imperialister. Dette er også et grunnlag for at mindre stater søker ly under NATO-paraplyen – ofte med god opplevd grunn. Når B-gjengen truer, føler en seg, i en konkrete situasjonen, tvunget til å få hjelp fra A-gjengen. Det tragiske er at det igjen undergraver selve fundamentet for folk og nasjoners frihet på sikt. All gjengkriminalitet må bort. Dessverre kan det være en stund til, men det gjør ikke kamp mot all gjengkriminalitet mindre viktig.

Det skulle vel nå være tydelig at jeg mener at USA/vestens militære opptrapping ikke er uttrykk for at NATO er en frihetens apostel, og at USA/NATO har flere motiver knyttet til sin Ukraina-støtte. De ønsker Ukraina i sitt domene, men samtidig ønsker de at Ukraina ikke er i Russlands fold. Dette ligger bl.a. til grunn for rollen som våpenleverandør. Men at USAs egen-interesse delvis overlapper ukraineres behov i kamp mot en annen imperialist, kan ikke være en grunn til ikke å støtte Ukrainas kamp mot russisk aggresjon. Men det gjør det samtidig viktig å gjøre det vi kan for at krigen ikke utvides.

Her treffer en også debatten i Norge. «Vi har ikke noe alternativ til NATO som kan gi sikkerhet» sies det. Sorry to say. Dagens verdensorden gir ingen sikkerhetsgaranti for mindre stater og folk. Men skal vi derfor selv bli en del av det maktsystemet som nettopp gjør at det er sånn?

Den rammen, som det søkes et alternativ til, er åpenbart selv ikke bæredyktig, eller bokstavelig talt levedyktig for mange mennesker på jorda.

Men enda viktigere - det å stå utenfor NATO – i internasjonal solidaritet – gir nettopp rom og en fri stilling til å kritisere det vi er i mot og reise alternative protestbevegelser.

Diskusjonene rundt FNs atomvåpenforbud er godt eksempel. Olaf Palme la vekt på svensk alliansefrihet fordi det er lurt å ha alliansefrie stater når spenninger og stormaktskonflikter mellom atommakter øker.

Forandre NATO innenfra

Noen mener at vi må forandre NATO innenfra. Jeg mener at de ikke har skjønnet NATOs vesen og rolle. Imperialisme må møtes med motstand. «Å prøve å forvandle NATO til en forsvarsallianse, er som å prøve å gjøre et rovdyr til vegetarianer. Det kan ses som et håpløst prosjekt, hvor det er stor sjanse for at du blir selv spist i prosessen.»

Vi er inne i en fase med muligheter for krigseskalering

Muligheten er stor for at det blir en permanent krigslinje med varierende skuddfrekvens – og en forlenget frontlinje, i ulike former, langt utover Ukrainas grenser.

Jeg håper at det kommer en våpenhvile i Ukraina. Det vil hindre lidelser, og vil i seg selv dempe eskaleringsfaren.

Sånn, som verden ser ut, er sannsynligheten stor for at betingelsene rundt en våpenhvile, av flere, vil oppfattes som å gi en form for påtvunget aksept for brudd på folkeretten. Og en

fortsatt sikkerhetsarkitektur basert på den sterkeste rett – og en fortsatt labilitet i spenningen mellom imperialistmakter.

Situasjonen kan likevel ses på som en slags tvungen voldgifts-situasjon. Vi må ikke like det. Men innse at det er nødvendig å sette på brems og rope «varsko her» i forhold til pågående lidelser. Vi bør alltid prøve å slukke branner – særlig når de har fare for å spre seg.

For å ta på meg en realpolitisk rolle, så kan det tenkes ulike scenarier og muligheter.

USA/vesten kan være midlertidig tilfreds med å fryse frontlinjene – kostnaden kan ellers bli for stor – nasjonalt og internasjonalt. De har allerede oppnådd å styrke NATO-rekkene.

Dessuten gjelder det å posisjonere seg mot en større ulv – Kina. Og husk – selv om de roper høyt – så bryr de seg egentlig filla om folkeretten – ut i fra eget maktperspektiv. Russland kan på sin side innse at de har mer å vinne enn å tape på å roe ned. De ser at effekten allerede er et styrket NATO i Europa. De kan innse at faren ved en full USA støttet Ukraina-seier kan gi rom for et konsolidert USA/Vestlig styresett og hegemoni. De kan tenke at, før ev ydmykende militære tilbakeslag, så har de vist for deler av verden at de har stått opp (selv på falske premisser) mot USAs hegemoni i verden.

I en sånn situasjonen er det lurt å fremme rollen til internasjonale organer og fellesskap som FN, og mest mulig uavhengighet av stormaktbaserte løsningspremisses. Det siste er ikke lett å unngå, men i sammenhengen kan det være en sentral oppgave å påpeke at stormaktenes og NATOs premisser ikke er veien til varig fred. Muligheter til ny krigsoppblussing vil være stor både i Europa og andre steder – som i Asia. **Vi må holde garden oppe.**

- Det er viktig å ikke relativisere Russlands ansvar for angrep på Ukraina. Det svekker arbeidet for bredde og troverdighet i NATO-motstanden.
- Men krigen i Ukraina gjør ikke NATO-kritikk mindre aktuelt – heller mer.
- Verden trenger ikke imperialistiske allianser – og milliarder til militæret.
- Det er viktig å vise det skrikende misforholdet mellom ressursbruk til militære kontra behov på velferdssektoren; Å adressere klima- og miljøproblemene; faren ved atomvåpen, så vel som at en krigsøkonomi lett kan ramme vanlige folk. Disse forholdene må ses i sammenheng med freds-arbeidet.

De krigproduserende kreftene trenger aktiv motstand. Derfor er organisert NATO-motstand kanskje en av de viktigste fredsaktivitetene som kan gjøres. På et vi vil jeg si: «*at å ikke være kritisk til NATO, er som å unnlate å ta vaksine mot krig.*»

Til slutt – et viktig vedlegg

En Europa-sentrisk militarisme kan på sikt vokse fram av Ukraina-krigens aske. Det kan komme i motsetning til USA, men i dag synkroniseres det godt inn i et USA drevet eget oppsett med byrdefordeling og behov for militær fleksibilitet – de har mange fronter og krav om militær effektivitet.

På NATO-møtet i juni varslet USA flere tiltak for å oppgradere og utvide egne kampgrupper i Europa. Dette støttes av betydelige investeringer. I 2022 brukes 3,8 milliarder dollar til det som heter «**European Deterrence Initiative**». Der er det satt av ytterligere 4,2 milliarder dollar i 2023. I den summen inngår også ev investeringer i henhold til den vedtatte **baseavtalen med Norge**. Det er ikke noe konkret beløp avsatt her – men det kan inngå i «ikke offentlige» programmer.

Begrepet «Lilly-pads» - assosiert med hoppende padder - er brukt om en del av USA baser. Det går ut på å ha mange støtrepunkter om raskt kan eskaleres opp ved behov. En forstørret utgave av «Lilly Pads» med knoppskyting av baser ikke bare i Norge, men i Europa og andre steder ligger i kortene. USAs baseavtalen med Norge er åpenbart en del av USAs helhetlige basestrategi.

Jeg har lest at Rygge flystasjon er nevnt for å brukes av USAs kampfly med oppdrag i Baltikum. Dette plasserer fortsatte aksjoner mot amerikanske baser som en viktig del av fredsarbeidet og for å unngå økt spenningnivå i våre områder.

Det er viktig å vise det skrikende misforholdet mellom ressursbruk til militære kontre behov på velferdssektoren; Å adressere klima- og miljøproblemene, faren ved atomvåpen, så vel som at en krigsøkonomi lett kan ramme vanlige folk – og sette disse forholdene i sammenheng med freds-arbeidet. Det er sentralt for NATO-motstandere å inngå i en sånn folkelig allianse

Jeg oppfordrer flest mulig til å bli med i en felles vaksine-kampanje mot krig. I disse tider er det viktig å holde NATO-kritikken varm!

Geir Hem, 5. november 2022